

Artur Dariusz Kubacki (<https://orcid.org/0000-0002-3740-2551>)

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

O pomocach dydaktycznych w zakresie przekładu ustnego dla kandydatów na tłumacza przysięgłego¹

Monografia Jana Gościńskiego i Marka Kuźniaka jest nowatorskim opracowaniem interdyscyplinarnym, które znakomicie wpisuje się w serię wydawniczą pt. *Egzamin na tłumacza przysięgłego*, dotyczącą różnorodnych zagadnień prawnych i lingwistycznych związanych z zawodem tłumacza przysięgłego i jego certyfikacją (zakres tematyczny pracy jest przedmiotem badań jurslingwistyki/legilingwistyki). Seria ta została zainicjowana przez Wydawnictwo C.H. Beck w 2010 roku publikacją Bolesława Cieślika, Liwiusza Laski i Michała Rojewskiego pt. *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. W ramach przedmiotowej serii wydawniczej ukazało się w ciągu 10 lat wiele przydatnych publikacji, które wydawnie pomagają się przygotować kandydatom do egzaminu na tłumacza przysięgłego, natomiast aktywnie działającym tłumaczom przysięgłym umożliwiając sprawdzenie i ugruntowanie wiedzy dziedzinowej i językowej. Warto dodać, że w ramach omawianej serii opublikowano nie tylko kompendia do nauki języka angielskiego (Ewa Myrczek-Kadłubicka 2013, 2014; Jacek Bogudziński, Konrad Buczkowski, Andrzej Kaznowski 2016; Anna Kizińska 2018), ale także języka niemieckiego (Harald Marschner 2016), języka francuskiego (Ewa Betańska, Eryk Stachurski 2018) i języka włoskiego (Katarzyna Biernacka-Licznar 2012, 2013). Wśród nich na szczególną uwagę zasługują dwa wydania książki Marka Kuźniaka pt. *Egzamin na tłumacza przysięgłego w praktyce. Język angielski. Analiza językowa* (2013, 2016), w których dokonano szczegółowej analizy tekstów będących przedmiotem egzaminu pisemnego na tłumacza przysięgłego języka angielskiego. Recenzowana monografia stanowi zatem doskonale uzupełnienie wspomnianych dwóch wydań książki wrocławskiego językoznawcy.

Książka Jana Gościńskiego i Marka Kuźniaka to wartościowe kompendium wiedzy merytorycznej w zakresie angielskiego i polskiego przekładu ustnego (zwłaszcza tekstów prawnych i ekonomicznych) i w pełni zasługuje na miano obowiązkowego podręcznika do uczenia się i nauczania ustnego przekładu prawniczego w tej parze języków. Jest to nowatorskie studium naukowe na polskim rynku wydawniczym, na którym nie opublikowano dotychczas takiej analizy dla wspomnianej pary języków. Jedyne znane mi opracowania tego typu dotyczą języka niemieckiego i zostały przygotowane – w znacznie uboższym zakresie – przez autora niniejszej recenzji.

¹ Jan Gościński, Marek Kuźniak, *Tłumaczenie ustne na egzaminie na tłumacza przysięgłego. Teoria i praktyka*. C.H.Beck, Warszawa, 2020, 190 s. ISBN 978-83-8198-734-9.

W założeniu książka ma uzmysłwić adeptom sztuki przekładu ustnego konieczność doskonalenia własnych umiejętności translatorskich i językowych, a czyni to poprzez uświadamianie im problemów będących przyczyną niepowodzeń na egzaminie na tłumacza certyfikowanego przez państwo.

Adresatem omawianej książki są przede wszystkim przyszli tłumacze specjalistyczni (kandydaci na tłumaczy przysięgłych) języka angielskiego, studenci prawa międzynarodowego i kierunków przekładoznawczych, ale także nauczyciele akademicy przekładu specjalistycznego (tzw. translodydaktycy) i wykładowcy prawa międzynarodowego. Ponadto książka ta może być ciekawą lekturą dla byłych i obecnych członków oraz konsultantów Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminów na tłumacza przysięgłego z różnych języków.

Autorami opracowania jest dwóch polskich przekładoznawców, którzy są zarówno teoretykami, jak i praktykami tłumaczenia specjalistycznego w parze językowej angielski-polski. Marek Kuźniak² jest znanym w środowisku anglistycznym językoznawcą, profesorem tytularnym w Instytucie Filologii Angielskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, a także pomysłodawcą i kierownikiem Studiów Podyplomowych Angielskiego Języka Specjalistycznego (SPAJS) na tej uczelni. Ponadto jest czynnym tłumaczem przysięgłym języka angielskiego oraz wieloletnim członkiem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Jan Gościński³ jest z wykształcenia anglistą i polonistą, doktorem nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo oraz wieloletnim konsultantem Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego języka angielskiego w Ministerstwie Sprawiedliwości, a także czynnym tłumaczem przysięgłym języka angielskiego. Od 2017 r. jest związany z Uniwersytetem Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, gdzie obecnie pracuje na stanowisku adiunkta badawczo-dydaktycznego w Katedrze Dydaktyki Przekładu UKEN.

Monografia Jana Gościńskiego i Marka Kuźniaka składa się z siedmiu rozdziałów, bibliografii, wykazu ustaw i rozporządzeń oraz netografii. Część teoretyczna obejmuje cztery rozdziały, część empiryczna zaś – trzy.

Część teoretyczną otwiera krótki rozdział pierwszy i nieco dłuższy rozdział drugi, w których czytelnik otrzymuje porcję podstawowej wiedzy na temat historii tłumaczenia ustnego, a także zagadnień teoretycznych odnoszących się do translacji ustnej. Wśród omawianych kwestii uwzględniono uniwersalny model tłumaczenia ustnego, rudymenarne podziały translacji ustnej i jej cechy, a także sposoby jej ewaluacji, interpretacyjną teorię przekładu Marianny Lederer i Danicy Seleskovitch, model wysiłków Daniela Gile'a, a także informacje dotyczące specyfiki tłumaczenia symultanicznego i konsekwentnego oraz sporządzania notatek w tłumaczeniu konsekwentnym. Rozdział trzeci poświęcono podstawom prawnym tłumaczenia ustnego wykonywanego przez tłumacza przysięgłego, natomiast w rozdziale czwartym omówiono przebieg części ustnej egzaminu na tłumacza przysięgłego. W rozdziale

² <https://uwr.edu.pl/nominacje-profesorskie/nominacje-2023/prof-dr-hab-marek-kuzniak/> (dostęp: 31.12.2024).

³ <https://anglistyka.uken.krakow.pl/pracownicy-up/goscinski/> (dostęp: 31.12.2024).

piątym zamieszczono wywiad z dr Joanną Woźniczak, tłumaczką przysięgłą języka angielskiego, na temat pragmatyki ustnego tłumaczenia sądowego.

Część empiryczną otwiera obszerny rozdział szósty, w którym przedstawiono ewaluację tłumaczeń ustnych kandydatów na tłumacza przysięgłego języka angielskiego w oparciu o skrupulatną analizę tłumaczeń *a vista* i tłumaczeń konsekwentnych. Książkę zamyka rozdział siódmy zawierający całościową ocenę przykładowego egzaminu ustnego na tłumacza przysięgłego języka angielskiego. Procedurze egzaminacyjnej, którą utrwalono na dołączonej do książki płycie CD, poddała się kandydatka na tłumacza przysięgłego. Przetłumaczyła ona cztery teksty będące autentycznymi tekstami z egzaminu na tłumacza przysięgłego języka angielskiego.

Przechodząc do szczegółowej oceny recenzowanej monografii, stwierdzam, że pod względem merytorycznym nie budzi ona istotnych zastrzeżeń. Jedynie w rozdziale piątym zabrakło krótkiej charakterystyki korpusu analizowanych tekstów (zarówno w przypadku tłumaczenia konsekwentnego, jak i *a vista*), informacji o gatunkach tekstów, które były przedmiotem egzaminu ustnego, o czasookresie, którego dotyczą, o objętości tekstów i tym podobnych danych. Zabrakło także krótkiej charakterystyki kandydatki, która przekładała teksty zamieszczone w rozdziale szóstym, bez oczywiście ujawniania jej danych osobowych (np. jak długo przygotowywała się do egzaminu, czy ukończyła studia podyplomowe lub inne formy doskonalące w zakresie przekładu ustnego, czy ma doświadczenie w zakresie tłumaczenia ustnego, jak długo uczy się języka angielskiego, czy zdała egzamin na tłumacza przysięgłego). I na tym mój katalog deficytów się kończy.

Natomiast na pochwałę zasługuje niezwykle skrupulatnie i klarownie przeprowadzona analiza przekładoznawcza i językowa błędów popełnionych przez kandydatów na tłumaczy przysięgłych. Autorzy analizują dokładnie wszystkie rodzaje błędów, które popełnili kandydaci. Są to zarówno błędy w zakresie umiejętności tłumaczeniowych (rzeczowe, terminologiczne), jak i w zakresie umiejętności językowych (gramatyczne, stylistyczne, fonetyczne i leksykalne – leksyka niespecjalistyczna). W przypadku braku poprawnego rozwiązania translatorskiego Autorzy sugerują optymalną wersję tłumaczenia, podbudowując ją konkretną wiedzą dziedzinową i językową. W kilku wypadkach Autorzy omawiają fenomen błędu krytycznego, uzasadniając jego możliwą genezę i wskazując na poważne zniekształcenie tekstu źródłowego. Cieszy również fakt, że Autorzy – przedstawiając określone propozycje tłumaczeniowe – nie zapominają o zjawisku pluricentryzmu językowego, czyli o różnych odmianach języka angielskiego (odmiana brytyjska i odmiana amerykańska). Z uznaniem należy potraktować również pewien liberalizm Autorów w ocenianiu egzaminu ze względu na rodzaj przekładu, jakim jest translacja ustna, co znajduje odzwierciedlenie w niektórych omawianych przykładach błędów i ich uzasadnieniach.

Dodam na koniec, że zaletą książki jest przystępny, klarowny i spójny język, dzięki któremu referowane zagadnienia przekładoznawcze, a zwłaszcza argumentacja w uzasadnieniach błędów i uchybień kandydatów na tłumaczy, stają się zrozumiałe dla każdego. Książka napisana jest dobrą polszczyzną i została starannie przygotowana od strony edytorskiej. Recenzowane studium oparte jest na aktualnej bibliografii dotyczącej zarówno legilingwistyki, translatoryki, jak i prawa, a na wyróżnienie zasługuje fakt, że uwzględniono w niej także dorobek polskich naukowców.

Podsumowując: jeżeli chodzi o kompendia niezbędne do skutecznego przygotowania się do egzaminu ustnego na tłumacza przysięgłego, książka Jana Gościńskiego i Marka Kuźniaka jest aktualnie jedynym dostępnym opracowaniem w tym zakresie, które należy rozpowszechniać wśród odbiorców zainteresowanych nabyciem takich uprawnień. Książka wypełnia lukę w zakresie publikacji umożliwiających adeptom zawodu tłumacza przysięgłego samokształcenie, a czynnym tłumaczom przysięgłym doskonalenie zawodowe. W związku z tym z pełnym przekonaniem polecam wszystkim wyżej wymienionym osobom lekturę książki Jana Gościńskiego i Marka Kuźniaka *Tłumaczenie ustne na egzaminie na tłumacza przysięgłego. Teoria i praktyka*.

Bibliografia

- Betańska Ewa, Stachurski Eryk (2018): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Tłumaczenie odpisów aktów stanu cywilnego. Język francuski*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Biernacka-Licznar Katarzyna (2012): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Zbiór dokumentów włoskich*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Biernacka-Licznar Katarzyna (2013): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Finanse i księgowość – zbiór dokumentów w języku włoskim*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Bogudziński Jacek, Buczkowski Konrad, Kaznowski Andrzej (2016): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów gospodarczych. Wersja polsko-angielska*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Cieślak Bolesław, Laska Liwiusz, Rojewski Michał (2010): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Cieślak Bolesław, Laska Liwiusz, Rojewski Michał (2014): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. Wydanie drugie zmienione i poszerzone. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Cieślak Bolesław, Laska Liwiusz, Rojewski Michał (2022): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty*. Wydanie trzecie zmienione i poszerzone. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Gościński Jan, Kuźniak Marek (2020): *Tłumaczenie ustne na egzaminie na tłumacza przysięgłego. Teoria i praktyka*. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.
- Kizińska Anna (2018): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Polskie i angielskie terminy nieprzystające. Prawo rodzinne i spadkowe*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Kuźniak Marek (2013): *Egzamin na tłumacza przysięgłego w praktyce. Język angielski. Analiza językowa*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Kuźniak Marek (2016): *Egzamin na tłumacza przysięgłego w praktyce. Język angielski. Analiza językowa*. Drugie wydanie. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Marschner Harald (2016): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Wzory umów i pism. Spółka z o.o. Wersja polsko-niemiecka*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Myrczek-Kadłubicka Ewa (2013): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Przewodnik po prawie karnym. Język angielski*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.
- Myrczek-Kadłubicka Ewa (2014): *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Przewodnik po prawie cywilnym. Język angielski – prawo rzeczowe i spadkowe*. Warszawa: C.H.Beck Sp. z o.o.